

BOSHLANG'ICH SINFLARDA ÓQUVCHILARNI IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH USULLARI

*Ajiniyoz nomidagi NDPning
Boshlang'ich ta'lim fakulteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi
2-A kurs talabalari
Bekbergenova Zamira
Bazarbayeva Zuxra*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinf óquvchilarini intilishlari va ijodiy qobiliyatini rivojlantirish bóyicha ma'lumotlar berilgan. Bunda asosan xalq o'g'izaki ijodning ham ahamiyati katta ekanligi bevosita aytib ótilgan.*

Tayanch iboralar: *ijodkorlik, ijodiy qobiliyat, xalq o'g'izaki ijodlari, tarbiya, ta'lim, maktab.*

Ta'lim-tarbiya masalasi insonning hayotida eng asosiy va eng muhim omillardan biri bólib xizmat qiladi, desak mubola'ga bólmaydi, albatta.

Shunki, harbir insonning harqanday jamiyatta kamol topishi va jamiyatta rivojlanishi ta'lim-tarbiya masalasiga borib taqaladi. Hurmatli birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov "Men Abdulla Avloniyning "Tarbiya biz uchun yo hayot- yo mamot, yo najot- yo halokat, yo saodat- yo falokat masalasidir" degan fikrini kóp eslayman" deya yozadi. Tarbiyani tu'gilgan kundan boshlamoq, vujudimizni quvvatlantirmoq, axloqimizni kuchlantirmoq, zehnimizni rivojlantirmoq lozim. Bolaning ózlarini -o'zlari ijodiy rivojlantirishi zarurligi, erkin fikrlashi, uning individual ishtiyoqlarini hisobga olish zarurligi va boshqalar haqidagi idealarni qóllab-quvvatlashda kórinadi. Kundalik hayotda ijodiy qobiliyatlarning asosiy rivojlanishi o'yin orqali amalga oshiriladi. O'yinda bolalar, ehtimol, bolalarning eng qiziqarli faoliyat doirasini aniqlashga qodir bo'lgan o'yinlarni yoqtirishlari mumkin. Shuning uchun o'yin - bu ijodiy qobiliyatlarni aniqlashning asosiy usullaridan biridir. Psixologlar sizning tasavvurlaringiz qanday darajada rivojlanayotganini va bolaning fikrlash tarzini belgilashga imkon beruvchi o'yin shaklida maxsus testlarni ishlab chiqdi. Ba'zi bolalar tasavvur kuchi bilan harakat qilishadi, boshqalari esa xotiraning tasvirini suratga olishga moyil. Ba'zan bolalar bunday o'yinlarda qatnashishni rad etishadi, bu esa bolaga alohida yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Bolalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish ham katta rol o'ynaydi. Ota-onalar bolaga nafaqat rivojlanish imkoniyatini berishlari, balki faol ishtirok etishlari kerak. Hech qanday holatda bolaga bosim o'tkaza olasiz, unga o'yinni o'ynashga yoki amaliy san'atda ishtirok etishga imkon bera olasiz. Xususan, bu xato musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirish bilan ruxsat etiladi. Bolaning musiqaga bo'lgan qiziqishi etarli emasligi sababli, ota-onalar uni musiqa maktabiga berishga shoshilishadi. Bolalarda har qanday ijodiy qobiliyatni shakllantirish

uchun nafaqat chaqaloqning moyilligini aniqlash, balki to'g'ri yo'nalishda rivojlanish istagini kuchaytiradigan jiddiy ishlarni amalga oshirish kerak. Pedagogik qobiliyatning yuzaga kelishida boshlang'ich sinf o'qituvchisidagi nafaqat kasbiy bilimlarning mavjudligi bilan kafolatlanadi, balki unda ijodkorlik qobiliyatiga bo'lgan ishtiyoq, layoqat va intellekt ham muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari eng asosiysi harbir boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'z kasbi va fanini hurmat qilishi, qadrlashi kerak. Ijod va ijodkorlik murakkab jarayon bo'lib, o'qituvchi ijodiy faoliyatining asosiy qismini tashkil qiladi. Chunki bular o'qituvchining fikrlashi, dunyoqarashi, mustaqil va erkin faoliyat ko'rsatishi, xotirasi, diqqati, ilmiy tafakkuri va irodasi bilan chambarchas bog'langandir. Bu esa o'qituvchidan juda katta matonat va mehnatni talab qiladi. Quyida ijodga taalluqli bir necha tushunchalarga to'xtalib o'tamiz:

Ijod – insonning yangi moddiy va ma'naviy ne'matlar yaratish faoliyati. Unda inson tafakkuri, xotirasi, tasavvuri, diqqati, irodasi faol ishtirok etadi, butun bilimi, tajribasi, iste'dodi namoyon bo'ladi. Ijod dastlab inson tasavvurida tug'iladi, keyin ijodga taaluqli masalalar yuzasidan izlanishlar olib boriladi va shu tarzda ijodiy faoliyat davom etadi.

1-sinflarni darslarni o'quvchilar tushinchalari yordamida tashkil etish mumkin. O'qituvchi o'quvchilarning dastlapki xayoliy usullarini o'rganadi va bularni asosida qiziqarli voqealar, topishmoqlar, ertaklar, tez aytishlar yuzaga keladi. Bolalar ijodini rivojlantirishda mana shunday xalq o'zaki ijodining ham ahamiyati katta. O'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda ular ijod namunalari yaxshi o'zlashtirgan va avvaldan u haqida o'zgina bo'lsa da tushunshaga ega bo'lishi kerak.

2-sinfda o'quvchilar birqancha narsalarni erkin bajara oladi. O'quv yili oxirida o'quvchilar dars mavzui bilan aloqador tayanch so'z va tushunchalar asosida kichik voqea, ertaklarni tuza oladigan bo'lishlari zurrur.

3-sinfda o'quvchilarning muhiti har xil bo'ladi. Bolalar darsliktagi mavzular asosida tuzgan yangi voqealarini o'zi erkin bayon qila olishi kerak. O'quvchilarning qiziqishlari, ularning savollari har sohalarga oid bo'ladi va javoblarini ham harxil sohalarda bo'lishini istaydilar.

4-sinfda o'quvchilar oson va erkin holda ertaklarni tuza oladi. Ularning orasida harxil tadbir va musobaqalarni tashkil etish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning ijtimoiy psixologik xususiyatlari qanday bo'ladi degan savolga biz quydagicha javob beramiz, tez va turli yo'llar bilan natijaga erishadi, o'zi qarorlar qabul qilishni o'rganadi va uni takomillashtiradi, o'zining salohiyati va ambitsiyalarini amalga oshiradi, o'qish sharoitlariga osonroq va to'liqroq moslashishadi, duch kelgan muammolarni hal qilishda moslashuvchan, aniq va samarali hal qila olish xususiyatlariga ega bo'ladi. Bola shaxsining ijodkor bo'lishiga o'qituvchi va murabbiylar sharoitlar yaratib berishi lozim, shunda jamiyatimizda yangi ixtirolar, innovatsiyalar paydo bo'ladi.

ADABIYOTLAR:

1. Mavlyanova R.A. Paxmankulova N.X Boshlang'ich ta'limda innovatsiya (metodik qo'llanma). -Toshkent, 2017.
2. Bobaqulova D.M. Umumiy pedagogika (o'quv qo'llanma). –Toshkent, 2021
3. Darsliklar 1-2-3-4-sinf Ona tili va o'quv savodxonligi.